

1. Кацавець Р.С. Ораторське мистецтво як складник професійних якостей юриста / Р.С. Кацавець // Вісник Академії адвокатури України. – 2009. – Число 1. – С. 137-141.
2. Куньч З. Українська риторика: історія становлення і розвитку: навч. посіб. / З. Куньч. – Л.: Нац. ун-т “Львів. Політехніка”, 2011. – 244 с.
3. Мазур Р. Публічний виступ: психолого-емоційні засади / Р. Мазур // Наука і суспільство. – 2011. – №11/12. – С. 27-32.
4. Олійник О. Ораторське мистецтво юриста: навч. посіб. / О. Олійник. – К.: Кондор, 2010. – 210 с.
5. Токарська А.С. Культура фахового мовлення правника / А.С. Токарська, І.М. Кочан. – Л.: Світ, 2003. – 312 с.

Орешкова Аліна Федорівна
викладач кафедри загальноправових
дисциплін та адміністрування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВИБОРЧІ ПРАВА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Нормативно-правові акти України та міжнародні договірні зобов'язання нашої держави вимагають, щоб усі громадяни мали право і можливість голосувати і бути обраними без необґрунтованих обмежень і дискримінації, що стосується внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО), то політичні зобов'язання чітко вимагають забезпечити їх участь у виборах. Україна змушена вживати спеціальних заходів, щоб забезпечити участь ВПО у виборах в цілому та на практиці зокрема, що у свою чергу сприяє їхній більшій залученості до суспільного і політичного життя та реінтеграції, а також запобігає їхній маргіналізації.

Наукова та дослідницька база щодо питання виборчих прав внутрішньо переміщених осіб є незначною враховуючи те, що ця категорія виборців є новою, а практика національних виборів є неусталеною. Проте, зараз ситуація змінюється, так можна відзначити появу, як наукових, так і практичних досліджень із правових питань внутрішнього переміщення в Україні Є. Герасименка, Є. Микитенка, О. Фесенко, Г. Христової, П. Пушкаря, О. Виноградової та ін.

До міжнародних документів ратифікованих Україною, що вказують на загальність виборчого права як одного з основоположних принципів належать: Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р., Документ Копенгагенської наради-конференції з людського виміру НБСЄ 1990 р. Низка документів, регламентують статус внутрішньо переміщених осіб, зокрема, Керівні принципи ООН

з питань переміщення осіб у межах країни 1998 р., Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи «Щодо внутрішньо переміщених осіб» 2006 р. та Рекомендації Парламентської Асамблеї Ради Європи 2009 р. Ці документи об'єднують, зокрема те, що держави-члени в тому числі і Україна для ефективної реалізації ВПО свого права голосувати на національних або місцевих виборах повинні забезпечити існування як правових, так і організаційних гарантій щодо усунення перешкод практичного характеру.

У ч. 1 ст. 38 Конституції України [1], згідно з якою громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Крім того, ч. 1 ст. 24, громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Ст. 8 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» йдеться про те, що внутрішньо переміщена особа реалізує своє право голосу на виборах Президента України, народних депутатів України, місцевих виборах та референдумах шляхом зміни місця голосування без змін виборчої адреси згідно з частиною третьою статті 7 Закону України «Про Державний реєстр виборців» [2].

Однак на практиці ВПО не можуть належним чином реалізувати своє право на участь в управлінні державними справами та на участь у виборах. Так, труднощі в реалізації права голосу на виборах зумовлені положеннями чинних нормативно-правових актів, які визначають критерії наявності або відсутності права голосу на виборах, поняття виборчої адреси та порядку зміни місця голосування без зміни виборчої адреси.

Відповідно до ч. 2 ст. 8 Закону України «Про Державний реєстр виборців», виборчою адресою виборця є адреса, за якою зареєстровано його постійне місце проживання відповідно до Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання» [3]. Виборчі адреси більшості виборців належать до територій, які відносяться до тимчасово окупованих (на яких не здійснюється діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування). За чинним законодавством зміна виборчої адреси має наслідком втрату статусу ВПО.

Українське законодавство з поняттям виборчої адреси також пов'язує належність виборця до тієї чи іншої виборчої дільниці, зокрема і право голосу на виборах. Наприклад, відповідно до ч. 2 ст. 2 Закону України «Про вибори народних депутатів України» [4], підставою реалізації виборцем свого права голосу на виборах є його включення до списку виборців на виборчій дільниці, тоді як виборець включається до списку виборців на дільниці за його виборчою адресою. Аналогічні положення містяться також у Законах України «Про місцеві вибори» та «Про вибори Президента України». Оскільки виборчі дільниці, до яких віднесені виборчі адреси ВПО перебувають на територіях, в межах яких загальнодержавні та місцеві вибори не проводяться, ВПО можуть взяти участь у виборах лише за процедурою тимчасового місця голосування

без зміни виборчої адреси, при цьому можливість тимчасової зміни місця голосування виборця без зміни його виборчої адреси не передбачена для місцевих виборів, оскільки право голосу на місцевих виборах визначається належністю громадянина, який має право голосу, до тієї чи іншої територіальної громади, а можливість зміни місця голосування на цих виборах призвела б до складнощів в обліку виборців та посилила б ризики багаторазового голосування та інших зловживань. Відповідно норм Закону України «Про місцеві вибори», ВПО можуть проголосувати лише на тих виборах, які проводяться в територіальних громадах, що належать до тимчасово непідконтрольних Україні територій. У контексті цього, можливість участі таких виборців у виборах в інших територіальних громадах фактично виключена. Проте, під час підготовки та проведення місцевих виборів у 2015 році деякі суди виходили з іншого тлумачення положень Закону України «Про місцеві вибори» і дозволяли окремим виборцям – ВПО проголосувати за місцем їхнього фактичного проживання, яке не збігалось з їхніми виборчими адресами.

Порядок зміни місця голосування без зміни виборчої адреси для ВПО є досить складним. Відповідна процедура визначена постановою Центральної виборчої комісії [5]. На виборах народних депутатів України для всіх категорій ВПО було передбачено – спрощений порядок зміни місця голосування без зміни виборчої адреси (тобто без додання до заяви про зміну місця голосування підтверджувальних документів) [6]. Проте, такі особи поставлені у нерівні умови порівняно з іншими категоріями виборців, так зокрема вони отримують лише виборчий бюлетень для голосування у загальнодержавному окрузі, а інші виборці отримують два виборчі бюлетені – для голосування у загальнодержавному виборчому окрузі та для голосування у відповідному одномандатному окрузі, до якого віднесено виборчу адресу виборця. Також слід зазначити, що вищезазначений порядок зміни місця голосування застосовувався одноразово лише на виборах народних депутатів 2014 року.

Через неможливість зміни місця голосування без зміни виборчої адреси ВПО не брали участі у місцевих виборах 2015 року (за окремими винятками, коли їм було дозволено проголосувати на підставі судових рішень) і (за умови збереження чинного нормативно-правового регулювання прав ВПО на участь у виборах) не братимуть і надалі.

Отже, обмеження права голосу ВПО на парламентських та місцевих виборах суперечить як принципу рівного виборчого права, так і Керівним роз'ясненням ООН. Так, для забезпечення конституційних прав цих категорій громадян потрібно внести зміни до чинних нормативно-правових актів, тим самим закріпивши за ними право брати участь у місцевих виборах у загальному порядку згідно з їх фактичним місцем проживання.

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.

3. Про Державний реєстр виборців : Закон України від 22 лютого 2007 року № 698-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/698-16/print>.

4. Про вибори народних депутатів України : Закон України від 17 листопада 2011 р. № 4061-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4061-17/print>.

5. Про забезпечення тимчасової зміни місця голосування виборця без зміни його виборчої адреси : Постанова Центральної виборчої комісії від 13 вересня 2012 року № 893 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0893359-12>.

6. Про питання тимчасової зміни місця голосування виборцям, виборча адреса яких відноситься до території Донецької чи Луганської області, на період проведення позачергових виборів народних депутатів України 26 жовтня 2014 року : Постанова ЦВК від 7 жовтня 2014 року № 1529 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v1529359-14>.

Приловський Володимир Володимирович,
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НОТАРІАТУ В УКРАЇНІ

Діяльність нотаріату впливає на різні аспекти суспільного життя країни. Від якості його роботи безперечно залежить нормальне функціонування і цивільних, і господарських правовідносин. При цьому якість діяльності нотаріусів залежить від встановлених законодавцем правил та способів здійснення нотаріальної діяльності.

Впроваджені як у повсякденне життя суспільства, так і у сферу правотворчої діяльності новітні технології диктують все більше нові правила здійснення такої діяльності, втілення нових ресурсів, способів користування і використання електронних засобів у законодавчий та правотворчий процеси.

Масштабні проекти з впровадження та реалізації інформаційних технологій у всіх сферах правовідносин підтверджують необхідність використання електронних засобів зв'язку, інструментів інформаційно-комунікаційних технологій у такій традиційно «паперовій» сфері як нотаріат.

Поняття «електронний нотаріат» на даний момент в правовій сфері не існує, це лише поки що абстрактне визначення окремої ланки нотаріальної діяльності, яка починає діяти в сфері інформаційних технологій і яку необхідно продумано обґрунтовано поступово впроваджувати і удосконалювати.

Електронний нотаріат – це і створення єдиного електронного реєстру нотаріальних дій, і використання електронного цифрового підпису (ЕЦП), і